

C.H.P
AFYON HALKEVI
Başkanlığı

TAŞIYINAR

HAYRETİN
GİZER

66

6

SAYI
HE

YIL
AFYON
HALKEVI

21-5-938

İÇİNDEKİLER

1938 Yeni 23 nisanı.
Egeye destan.
Taşpınardan damlalar.
Adana'lı Ziya'dan parçalar.
Sandıklılı Fikriden parçalar:
Eski Türklere ait (Bibliyografya)
Evliya Çelebi'nin Afyona seyahati.
Fırsat.
Özlem.
Koca sinan (Yıldönümü münasebetiyle)
Ülkü yolunda.
Atatürke borçluyuz.
Bu gönül.
Taşpınar.
Şehir notları...

Zehni Çerçel.
Mahir Türkkan.
Edip Âli Bakı.
Bekir Sıtkı Sencer.
Edip Âli Bakı.
Şevki Berker.
Mecdettin Akın.
Fikret Güneşoğlu.
Ceyhun Atuf kansu.
Osman Atılâ.
Afyonlu Felâhi.
Şevket Turan.
Kasım gümüş.

1 Cümhuriyet ve devrimin anlam ve yapımı hakkındaki yazılarla, mahalli tetkikler ve Halkevlerinin giderine uygun yazılara dergimizin sayfaları minnetle açıktır.

2 Münevver geçlerimizin vatanî ve ulusal mevzulara, memleket ve tabiat gözelliklerine ait yazıları için dergimizde yer ayırdık, ilgilerini ve yazılarını memnuniyetle bekleriz.

Yazı İşleri Direktörü:

Edip Ali Bakı.

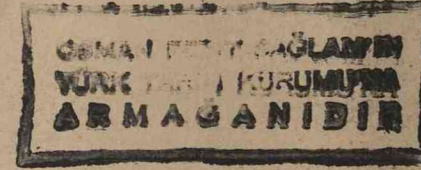
CİLT : 6. **TAŞPINAR** SAYI : 66.

Afyon Halkevi Tarafından
Her Ayın Ondokuzunda Çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

Nisan / 1938.

1938 zin 23 Nisan'ı.

Zihni Çerçel.

1938 zin 23 Nisan'ı, 1920 nin 23 Nisan'ı yanında bir şahid kadır. Onsekiz senenin sürekli hamleleri başlangıçla bu gün arasına öyle yükseklikler yığmıştır ki bunları aşarak o güne kadar gitmeğe insan ömrü kifayet etmez.

1919 zun 23 Nisanı sultanile, kapitülasyonlarile, rejisile, hastalığı, fesi, araplığı ile var olan bir muhit içine doğmuştu. Bu gün bunlardan ortada bir zerre koku bile yok.

O günle bu gün arasında hiç değişmiyen bir şey var : 1919 daki 23 Nisan hamlesini yaratan kuvvet bu gün de aynı kuvvettir. Ve ancak aydınlatan, yakan ve yaşatan bir kuvvettir.

Osman'lı bozkırını mamureye, Osman'lı dilini Türke... -artık hepisini siz sayınız- çeviren bu kuvvet, 23 Nisanda sultanın tacını devirirken ulusun egemenlik ışığını alında parlattı. Bu günkü Türk varlığının gün görmesinde ilk adım olan 23 Nisanı, bu günü artık kendilerine armağan ettiğimiz küçüklerin istikbal güneşleriyle birlikte tebcil edelim.

EGE YE DESTAN..

Nazilli'den

MAHİR TÜRKKAN.

Ege denince ilâhî bir zenginlik ve güzellik tablosunun hatıra gelmemesi mümkün mü ?

Sık sık tuvalet değiştiren ve her defasında alımlı bir eda ile serpilip genişliyen koku, renk, servet ve ışık bölgesi... Burada herşey; dağ tepe, ova ve kıyı kendi zenginliğini ve sözünü göstermek için yarışa girmiş gibidir.

Dağından ve ovasından feyz ve bereketin fışkırdığı, tad ve lezzetin aktığı bu topraklar, zizi her zaman tatlı bir nüvazişle selâmlar.

Eski Lidya'nın azamet ve ihtişamını yaratan bu topraklardı, "Sart,, ve "Efes,, hala o eski ihtişamının son parıltılarını aksettiren bir mücevher kırıntısı gibi duruyor.

Yaylada bütün kış, baharı bekler, baharın özlemine çekersiniz. Ege de her mevsim başka bir bahar, başka bir âlemdir: yaz ve kış, kendinizi Tanrının kudretli eliyle işlenmiş yeşil bahçeler gibi uzanan ovalar, zümrüt ve firuze taşlardan yapılmış yüzük kaşları gibi sıralanan tepeler arasında görürsünüz. Pınar başlarında bülbüllerin şakıdığını, bahçe evlerinin saçaklarında kumruların huhularını duyarsınız. yeşil bir mızrak gibi sivrilen serviler, narin portakal ve nar ağaçlarını, bir sis ve duman halinde uzanan zeytinlikler her zaman tazelenen baharın yeşil dekorlarını teşkil ederler.

Ege nin dağları da toprağı kadar ünlüdür: sayısız kahramanlıklara sahne olan Bozdağ, Karıncalı ve Madran bağdaş kurmuş bir zeybek oynağının Akdeniz ufuklarına bakan sert ve mağrur azemetini taşıyor. Sanki gelecek namertlere hıncını saklamıyan kızanların asil bir meydan okuyuşu var.. Bu dağların yeşil dumanlı tepelerinde kimbilir kaç zeybek "bozuk,, çaldı, öbek, öbek uzanan incir ağaçlarının yeşil çadırları altında kaç efe gümüş kakmalı martinini dayayarak zeybek oynadı.

Madran ve Bozdağ bir kaç bin düşmana mezar olduktan sonra anlaşıldı ki burası kolay geçilmiyen bir yerdir. Gökçen ve Sökeli Ali birer şahamet timsalidir, sap vadilerden akan billur ırmaklar da halâ o adsız kahramanların destanı çağlıyor.

Fgenin iki büyük damarı var : bu besili vücade yaraşır iki şahdamarı...

Yukarıda edalı bir yosma bükülüş ve kırılışıyla Manisa bağlarının kütüklerini doyuran nazlı Gediz, aşağıda imetin ve cesur bir "Efe,, tavrı ile akan gürbüz yapılı Menderes... Biri üzümün, diğeri incirin suyunu taşıyor. Tatlı olan tatlılık yaratır ! Üzüm ve incir bu tadı gediz ve menderesten almış olsa gerek...

Ege nin kasabaları içi giranbah taşla dolu bir mücevher camekanı gibidir: İzmir büyük kıratta bir elması, Manisa, Aydın, kırıntılarını, Bergama, Akhisar, Ödemiş, Nazilli ve Söke bunları çevreliyen incirleri andırırlar.

Ege kıyıları, tıpkı divarlara asılan minyatür resimlerinin binbir itina ve cazibe taşıyan çerçevelerine benzer; Ege denizi bu çerçeveyi süsliyen bir gümüş yaldız gibi boydan boya uzanır, gider.

Ege nin mahsulleri de birbirinden güzel birbirinden üstündür: bunlar, mevsimlerle beraber yarışa çıkan tad ve servet katarı halinde gelir, geçerler.

Üzüm ve incirle başlayan bu zenginlik yarışı beyaz altın denen pamukla üstünlüğünü ve altın küreler gibi sallanan portakalla rekorunu tamamlar.

Akhisar'ın tütünü, Sultanhisar'ın portakalı, İzmir'in kınalı yapıncağı.. bu dolgun ve muhteşem ürün kervanının belli, başlı kollarından biridir.

**

Şirin Ege ! Sen hangi tarafından bakılsa güzel, binbir renk ve ışık taşıyan pırlantalarla dolu nadide bir gerdanlık gibisin.. Genç Türkive, seni, ebediyete kadar göz kamaştırıcı bir süs ve zinet olarak taşıyacaktır.

Yatının kahtaman askeri olan Etk yavuzlarına şimdiden sevgi ve saygı taşıyalım !

Hakikatın Gölgesinde...

Edip Âli.

San'at perisine her geydiği şey yakışır.
Fakat, onun en sevimli hali hiç bir şey gey-
mediği vakittir.

Başa kakılan iyilik, yakut bile olsa değ-
diği yeri yarar ve oradan minnetsizlik kanı
sızar.

Fazilet melikesinin yanından hiç ayrıl-
ılmıyan iki nedimesi var: Doğruluk ve
Feragat.

Size uzatılan el menfaatla ısınmışsa, ve-
ya korkudan titreyorsa sıkmayınız.

Servet ve refahın giremediği kapıya
bazan tevekkül ve kanaat girer.

Bay menfaatla Bayan aczin birleşmesin-
den riya adlı bir piç doğmuştur. Rast gel-
dikçe şamarlamalı!

İnsanlar büyük ve yüksek ruhlu olarak
yaratılırsa, bahtiyar sayılır. Kabiliyeti yalnız
büyük olmak sevdasından ibaretse hastadır
acınır.

Tok sözlü, doğru özlü, bir yüzlü insan-
lardan zevk almıyan, kendine şu sorguyu
sormalı: Niçin!

Sükût altındır. dirler. Fakat kötülüğe
sükût değil.

ADANA LI ZİYADAN P A R Ç A L A R .

- 17 -

DERLİYEN
Bekir Sıtkı Sencer.

G A Z E L

Neyli kâme hüsnü hulk ister zekâ kâfi değil
Nâfi ol hemcinsine terki heva kâfi değil
Raptı kalp et hâşî ol Allaha ey suretperest
Sahni mâbedde imama iktida kâfi değil
Sen de uğraş bir kanaatle târiki hakkı bul
Mesleki âbâye ersen iktifa kâfi değil
İştihadan bahsedersin ey tabibi bihaber
Hastai bitabi fakre iştiha kâfi eğil
Paye paye etmeli temini esbabi baka
Bimdârâni sukuta itilâ kâfi değil
Hırs bir derdi deva müşkül ki hak göstermesin
Verseler ıslahına arzu semâ kâfi değil
Öyle pamali zâlâmi kasvet olmuşki kulob
Mahvi âsâri zâlâme bin ZİYA kâfi değil

İLK BAHAR DA ÇİÇEK - K I T ' A L A R -

Bir çiçekten hediye bu çiçek	Ki eder can meşamını tâtir
Etmez asla târâvetin tağyir.	Ne kadar hoş, nazar rûba gerçek.
Ey çiçek, ey enisî sâmiti can	Ey safası hezar gülzarın
Kadrine bence yok senin payan.	Yadigârı güzinsin yârin.
Her baharı hazan eder takip	Deyemem ben sana rebîfidir
Edemez bâdi arıza taklip.	Rengü buyûn bütûn bediidir.
Öperim, koklarım, hayat alımm	Renk rengi sefa gözüm sende
Bülbülü bîneva gibi kalırım.	Sakın ayrılma bir nefes benden.
Sana baktım mı şöylece hergâh	Yâde ol yari işvekâr gelir
Doyamam eyledikçe atfi nigâh.	Manzarından şemimi yar gelir.
Hasretim ah! O nazik ellere ben	Bana öptürmedi o nazende
Ey Şukûfe! Kaçınıcı öptün sen.	Ne var olsam da bir çiçek ben de:

SANDIKLI LI FIKRIDEN

PARÇALAR.

- 1 -

DERLİYEN:

Edip Ali Baki.

Gelecek sayılarımızda hayat ve eserlerini esaslı bir tetkik çerçevesine geçireceğimiz, Sandıklı'nın değerli ve öğünmiye layık bir halk şairi olan, merhum Mehmet Fikri'den bazı parçalar: (1)

Aşk bahçesinde gül,
Öter dalında bülbül,
Döktüm tevhidile dil
Har tatiu geldi bana.

Bednefse uyma,
Yanına koyma.
Canına kıyma
Ahiri nedamet.

Gülden muradın bir gonca görmek,
Ol gonca uğru canını vermek;
Benim de fikrim vuslâte ermek
Birlik düşelim avaze bülbül.

Bülbülün dalda
Arzusu gülde,
Gizlidir dilde
Vuslâti efkârım.

Aşk pazarında, aşk pazarında
Kaldı gözüm hüsnü nazarında.

Kimini zeynete kimini male
Saptırmış her birini bir hâle,
Kimisi sayedüp erer kemâle
Ömrü sermayesi var varlığında.

Bir kusurun variken kimseye laf söyleme, sus
Fukaradan rüşvet aldın ise ekl eyleme kus.

Daldık deli gönül daldık künhi bahri ummane biz
Usluda biz, deli de biz, hayran da biz, mestane biz,
Kapusunda düşgünleri fikri hesap edemedi
Sordum ise hep didiler ana geldik kurban biz.

(1) Merhum Fikri'nin [50] yıl önce kendi el yazısıyla tertip ettiği ve Vilâyet Umum Meclisi Encümen Daimî üyesinden Sandıklı'lı Bay Akif Ulusoy biraderimizin sahip olduğu Divanı tetkikimize başlıca me'haz olmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

Ord. Profesör M. Şemseddin Günaltay, *Yakın Şark Elâm ve Mezopotamya*, T. T. K. yayınlarından VIII. seri - No. 3; Ankara 1937, VI + 607 sayfa, 350 kuruş.

Prof. Şemseddin Günaltay'ın *Türk Tarihinin Ana Hatları* na materyel teşkil edecek olan bu kıymetli eseri, 607 büyük sayfa üzerine T. T. K. tarafından neşredildi.

Millî tarihimizin şimdiye kadar üzerinde durulmamış büyük bir mevzuunu teşkil eden bu eser. Mezopotamya'nın en eski ve medenî sakinlerine aid bir tetkik ilk ve kıymetli mahsulü olmak itibarile çok mühimdir. *Yakın Şark*'ın verdiği malûmat sayesinde, milâddan önce lâakal 60-50 inci asırlarda Buhara ve Merv yolları ile Mezopotamya'nın evvelâ şimal sonra cenubuna yerleşen Sumer'lerin siyasi, içtimai ve medenî hayatlarını canlı ve ilmî bir surette takip edebilmek mümkündür.

Sumer'ler, pek eski ve yüksek medeniyetlerle garp âlemlerinin nazarı dikkatini celbetmiş ve onları, kendi menşelerinin tetkikine sevkeyleşmişdi. İlk Sumer'ci âlimler arasında Doktor *Herman*, Sümercede mevcut vokalik ahengi ve bazı sözlerin Türkçe sözlere benzeyişini nazari dikkate alarak bunların Turanî olduklarını ileri sürdü. Fakat Avrupa âlimlerinden bir kısmı, bütün beşeriyet için büyük bir örnek teşkil eden Sumer medeniyetini Türklere bırakmak istemediklerinden, onların samî ve Hindu-Avrupalı olduklarını isbata çalışdılar. Maamafih bir kısım Avrupa âlimleri de ciddi tetkikata girişerek tarihî ve lisanî delillerle Sumer'lerin Türk olduklarını ijmî bir şekilde isbat ettiler.

Prof. Şemseddin Günaltay'ın mütenevvi ve en kıymetli Garp menbalarından istifade ederek hazırladığı *Yakın Şark*, ileride neşrolunacak *Türk tarihinin Ana Hatları* na mühim bir materyel teşkil edecektir.

Biz burada -Ancak bir okuyucu sıfatile- eserin umumî hatlarını tesbit ve müellifin Sumer'lerin, onlara aid destanların ve *Hammurabi* kanununun menşeleri hakkında haklı olarak ileri sürdüğü noktai nazarı telhise çalışacağız.

Eserin birinci cildi iki kısımdan mürekkebe olup birinci kısım, *Orta Asya ve Yakın Şark tarihine giriş*, diğeri ise doğrudan doğruya *Mezopotamya*'dır. Birinci kısım kâinat ve arzımızın tarihini, kadim Şarkın Prehistorik Devirlerini, eski şarkın ilk sekenesile medeniyetini ve Elâm muntakasını ihtiva eder. İkinci kısım Mezopotamya'da Prehistorik çağları,

Sumer'lerin menşei, Sumer tarihinin Mitik devrini, son keşiflere göre Sumer'lerin tarihî devrini, ıslahatçı ve kanuncu Sumer hükümdarı **Urukagina**'yı, Sami'leri, Akad İmparatorluğunu ve bunun tarihî safhalarını, Sinear'da Sumer medeniyetini, Eti'lerin Sinearı istilâsını, Sumer ve Eti medeniyetinin Asur medeniyetine tesirini, Asur ve Babil İmparatorluklarını muhtevîdir. "Türk tarihinin menşeden milâdî altıncı asra kadar olan devirlerinden yakın şark kısmının Mezopotamya'ya aid müteakib bahisleri ile Anadolu ve Suriyenin kadim tarihleri bu kitabın ikinci cildini teşkil edecektir." (1)

Müellifin Ön - Sumer'ler ve Sumerler kısmında verdiği malûmata nazaran. cihan medeniyetine kaynak olan ve Ön asya kültürünü kuran Sumer'ler, şimdiye kadar serdedilen muhtelif nazariyelere rağmen Asyalı bir kavimdirler. Asyanın muhtelif mıntakalarında yapılan hafriyat verimlerinin mukayesesi, Suma'ler hakkındaki yeni telâkkiler hep bu noktai nazarı teyid etmektedir.

Heykellerden de görüleceği üzere Sumer'lerin yünden mamul elbiseleri, Mezopotamya'nın sıcak iklimi için değil, bilakis Ortaasya'nın yayla iklimi için imal edilmişdi. Mabetlerinde inşaat taşlarını takliden duğla kullanmaları, Mezopotamya'da hiç maden bulunmadığı halde madencilikle iştiğal etmeleri Sumerlerin evvelce madenleri bol, soğuk, yabis ve yüksek mıntakada ikâmet ettiklerini gösterir.

Yine müellifin verdiği malûmata göre, Asyalı olduklarında asla şüphe edilmeyen Sumer'lerin bu kıtanın hangi mıntakasından geldikleri de katıyetle anlaşılmıştır. Sumer'lerin bu hususda bıraktıkları şahid' Kalde Zodyaki denilen mıntakatülburuç'dur. Semanın muayyen parçasının muayyen bir mıntakadan görünüşüne nazaran resmedilen mıntakatülburuç, bunu yapan kavmin hangi mahalde yaşamış ve tekemmül etmiş oldığını tayin etmek için kâfi bir vesikadır. Mıntakatülburuca göre Sumer'lerin Hazer denizinin şarkında 40 ve 46 ıncı arz dereceleri arasında yani Türkistan'da yaşamış oldukları anlaşılmıştır.

Müellif, "İlk Sinear medeniyeti Sami'lerindir!," diyen bir kısım Avrupa âlimlerinin iddialarını nazarı dikkate alarak onlara bir cevap olmak üzere menşeleri hakkında izahat veriyor. Dolikosefal insan gruplarını teşkil eden Sami'ler, Tevrat an'anesine göre tufandan sonra Nuh'un oğullarından üremişlerdir. Sami ve Hami dillerin kökleri arasındaki münasebet ve bağıllık bu iki kavmin aynı menşeden oldıklarını göstermektedir. Samiler yer yüzünün muhtelif yerlerine dağılmış oldıklarından Sami ırkının antropolojik tipini Arap müverrihlerinden **İbni Haldun**'un (Arabi aribe) ve (Arabi arbâ) dediği eski Araplarda aramak icap eder.

(1) Prof. Şemseddin, Yakın Şark, sayfa 594.

Sami'lerin menşei ve ilk beşiği hakkında şimdiye kadar muhtelif fikirler serdedilmiş ve bu fikir ihtilâfı bir kısım âlimlerin Tevrat an'anesine fazla merbut kalmalarından ileri gelmiştir. **P. Lagranhe**, Tevrat an'anesine istinaden Sami'lerin menşei Kalde havalisinde aramış, İtalyan müsteşrikt **Goidi** de başka bir esastan yürüterek aynı fikre iştirak etmiştir. İtalyan müsteşriki, Sami kavimlerin müşterek lûgatlarını mukayese ederek bunların birbirlerinden ayrılmadan evvel yüksek bir hars derecesine çıkmış olduklarını iddia etmekde ve bu yüksek hars merkezinin de ancak Fratla Diclenin aşağı havzası olabileceğini söylemektedir. Fakat bu gün Tevrat an'anesine göre Büyük Tarihî istintaclarda bulunmak bilginin müsabet sahasından uzaklaşmak demektir. Sami kavimlerin lisanları arasındaki mukayeseler bunların menşede yüksek bir kültüre sahip olduklarını değil, bilakis müşterek bir bedevilik içinde bulduklarını gösterir. Sami kavimlerin yükselmeleri, ancak Mezopotamya ve Suriyenin medenî kavimleriyle kaynadıkları devreye aittir. **E. Meyer**'ye göre Sami kavimlerin dinî, siyasi ve ahlâkî medeniyetleri, bunların aslen çöl halkı olduğunu göstermektedir. Bu günkü hafriyatın müsabet neticeleri, Sami'lerin menşece Mezopotamya'lı olmadıklarını göstermiştir. Clay adlı diğer bir müellif, Sami'lerin aslen Palestin ve Surye'li olduklarını ileri sürmüş ve fakat iddiasının hatalı olduğunu anlayınca Surye'deki Amuru'lar memleketinin Sami'lerin ilk vatanı değilse bile ilk muhaceret merhalesi olacağı kaydını ilâve etmiştir.

Müellif, bu malûmatı verdikten sonra Sami'lerin menşeleri hakkındaki nazariyelerin en kuvvetlisini ileriye sürüyor ve başda **L. W. King, De Morgan, Sprenger, Winchler, Scherider, Robertson Smith, Katano..** olmak üzere en meşhur âlimlerin, Sami'lerin ilk vatanı olarak Arap Yarım Adasını kabul ettiklerini bildiriyor. Bu fikri daha 18 inci asırda **Ernest Renan** ortaya koymuşdu. Zamanımızın bu sahada en salâhiyettar âlimleri halen **Ernest Renan**'ın nazariyesini müdafaa etmektedirler.

Şimdi ikinci mesele; ilk Sinear medeniyetinin Sami'lere aid olduğunu ileri süren bazı ecnebi müelliflere lâzım gelen cevabı vermektedir.

Bu iddiayı ileri sürenler, Sumer mabutlarının kıyafetlerine bakarak şu fikri yürütüyorlar: "Sumer'ler haddi zatında sakalsız, kısa saçlı ve bez elbiseli oldukları halde, pek eski devirlerden beri mabntları sakallı, uzun saçlı ve yün enterili olarak tasvir edilmiştir. Sami mabutlarına aid olan bu kıyafetin Sumer mabutlarında bulunması, kıyafet tarzının Sami'lerden alındığına bir delildir. Şu halde Sumer'ler Sinear'a geldikleri zaman Sami'leri bulmuşlar ve onların medeniyetine varis olmuşlardır." Bu çürük ve gülünç iddianın bütün esasları, Sumer'lerin kendileri sakalsız oldukları halde, mabutlarının sakallı olarak tasvir edilmektedir. Halbuki son hafriyatta sakallı Sumer'leri gösteren tasvirler bulunmuş, Tello, Nippur, ve Belo'da sakallı Sumerler görülmüştür. Sakallı insanların sakalsız adamlara

nazaran az bulunmasından şu neticeye vasil olabiliriz: O sıralarda sakal bırakma bir imtiyaz idi ve bittabi bu imtiyaz da en ziyade Sumer mabudlarına aitti.

Sinear'deki en eski şehirlerin Samî'lere aid olması, Sumer'lerin bu havalide Samî'lerden daha evvel yerleştiklerinin en kuvvetli bir delildir. Sumer'ler Sinear'a sonradan gelmiş ve Sumer mabudları da Samî mabudlarının kıyafetini takınmış olsalardı Büyük mabud Enlil'i büyük Samî mabudu Beel'in adıla anmaları icap ederdi.

Mısır'ın **Turin Papirüs'**leri gibi Nippur tabletleri'de beşer tarihine te-kaddüm eden ilâhî bir destanla başlamış ve bu destanın mevzuu kâinatın yaratılışı ve tufan menkıbesini ihtiva eylemiştir. Beşer tarihine giren kısımlarla milâddan evvelki beşinci bin başlangıcına kadar Sinear'da hüküm süren sülâlelerin ve uedeniyetlerinin kadrosunu çizmek ve belli başlı hükümdar adlarını tesbit etmek imkân dahiline girmiştir.

G. Contenau'ya göre, Sumer'ler milâddan önce 3 üncü binden çok evvel Basra körfezine yakın bir mahalde yerleşmişler ve bu gün kumlar altında gizli olan şehirleri kurmuşlardı. Buralarda yapılan hafriyat en eski medeniyetin Sumer medeniyeti olduğunu gösteriyor. Şüphesiz, Önyasya medeniyetinin aslen Sumerlere aid olduğunu isbat eden salâhiyetli âlimler dururken bazı müelliflerin ilmî hakikatlere istinad etmiyen iddialarına kıymet vermek doğru olmaz.

Müellif, Sumer medeniyeti kısmına büyük bir önem vermiş ve kitabın 354 üncü sayfasından 509 uncu sayfasına kadar devam eden kısımları bu mühim mevzua hasretmiştir. Bu mühim fasıldan, Sumerler de içtimai ve siyasi hayatı, siteleli devlet ve hükümet mefhumunu, içtimai sınıfları, Sumer'ler de aile ve hukuk telâkkisiui, malî teşkilâtı, yazıyı, Sumer'ler de edebî ve ilmî hareketleri, hayat ilmîle tabii ve riyazi ilimlerde ve sanat hayatında ibda ve inkişaflarını, Sumer medeniyetinin mahiyet ve teferrütünü takib edebilmek mümkündür.

Yakın Şark (1), bize **Enuma elis** (2) ve **Gılgamış destanlarını** Tufan menkıbesini, Sumer Theogonis (3) ve Cosmogonie'sinin (4) ihtiva ettiği bazı manaları, destanların Sumer ve Samî kaynaklarını mükemmelen izah etmektedir. İlâhların ve kâinatın yaratılışını bildiren **Enuma elis**, biri Yunan feylesofu **Aristo'nun** talebelerinden **Eudemas'**ın, diğeri'de Kalde müverrihi **Bérose'un** yine Yunancaya nakledilen rivayetleriyle tarihe intikal etmiştir. Yunan tarikile intikal eden bu üsture'nin tamamen yanlış olduğu zannediliyordu. Fakat Nippur hafriyatının verimli faaliyetile beşer müfekkire-

(1) Yakın Şark, sayfa 407.

(2) **Enuma elis** — Yaradılış destanı.

(3) İlâhların vücut buluşu.

(4) Kâinatın yaratılışı.

sinin bu en eski abideleri meydana çıkmış ve muhteviyatına nazaran **Percse** ile **Eudemas'**ın verdikleri malûmatın doğru fakat noksan oldukları anlaşılmiştir. Yeni tabletler sayesinde Yunanlaştırılarak tahrif edilen isimlerin asılları da öğrenilmiştir. Mısır'ın **Turin Papirüs'**leri gibi beşer tarihinden evvel ilâhî bir destanla başlayan **Enuma elis**, Sumer'lerin dinî telâkkilerini, kâinatı anlayış tarzlarını, tabiatı görüş şekillerini, içtimai hayatlarını, adli ve hukukî telâkkilerini göstermek itibarile çok ehemmiyetlidir. Bu ehemmiyet, atalarımızın fikrî inkişaflarıyla muhayyele kuvvetlerinin derinliğini ve Tevrat an'anesinin menşelerini göstermek itibarile bir kat daha artmaktadır :

Enüma - Elis

(Yaradılış Destanı) (1)

- 1 — Yukarda, gökler daha adsızken, (2)
- 2 — Aşağıda da yere henüz ad verilmemişken,
- 3 — İlk varlık ve hepsinin babası olan **Apsu**,
- 4 — Hepisinin anası olan **Mummu**, **Tiamat**,
- 5 — Bütün sularını tek bir kümede birleştirdiler.
- 6 — Hiç bir gölgeli sert yapılmamış, hiç bir bataklık keşfolunmamıştı (3)
- 7 — İlâhlardan hiç birisi henüz zuhur etmemişken,
- 8 — Henüz adlar verilmemişken, kaderler daha tayin olunmamışken.
- 9 — İlâhlar, **Apsu** ile **Tismat'**ın sinelerinden zuhur ettiler.

Destanın bu satırları bize Sumer'lerin itikadına nazaran başlangıçta hiç bir şey olmadığını, allahlara, yere göğe ve bütün mevcudata menşe olan iki ratıp prensibin [**Tiamat**, **Apsu**] bu yokluk içinde kendilerinden belirdiklerini gösteriyor.

- 11 — Onlar vücutce büyürler ve boyları uzanırken,
- 12 — **Anşar** ve **Kişar** zuhur ettiler ve onları geçtiler.
- 13 — Günler yayıldılar, yıllar uzadılar.

.....

Apsu ile **Tiamat'**dan bilâhara başka mahallerde **Anaşar** - Üst dünya, **Kişar** - alt dünya ve nihayet destanın müteakib parçalarına nazaran gök ilâhî **Anu'** hava ve yer ilâhî **Enlil** ve ilk deniz ilâhî **[Ea]** **Enki** doğdular:

(1) Yakın Şark, sayfa 407.

(2) Bir şeyin ismi o şeyin mevcudiyeti ve inancılığa göre, hiç bir şey isimsiz olarak mevcud olmazdı.

(3) Yani ovalarda henüz bir mabed inşa edilmemiş, bir şehrin yeri tayin olunmamıştı ve insanlar batakhklar içinde oturabilir ve yurd aramamışlardı.

Son üç genç ilâh yaramazlık ettiklerinden babaları Apsu uyuyamadı. Nihayet analarını da razi ederek onları mahve karar verdi. Fakat akıl ve hikmet sahibi Ea, bütün tehlikeleri bertaraf etti. Apsu'nun üzerinde bir köşk kurdu, izdivacından ilk bahar mabudu olan Marduk adlı harikulâde bir çocuğu oldu. Tiamat, kocasının infikamını almak için genç mabudları mahve karar verdi. Fakat kahraman Marduk, kendine cihan hakimiyeti vermek şartile harekete geçti ve Tiamat'a karşı büyük bir zafer kazandı. Bunun üzerine ilâhlar ilâhi Enil yerini Marduk'a terketti. Bunu gören Ea da oğluna kendi ismini vererek, kendine mahsus ayinleri ona terketti (1). İlâhlar Marduk'a arzı tazimat için geldiler. Hem kendisine ikametgâh ve hem de ziyaretine gelen mabudlara istirahat mahalli olmak üzere bir mabet inşasını reca ettiler ve bu suretle Nippur'daki mabed kuruldu. Buradan anlaşılıyor ki insanların yaradılışı ilâhlara mabed kurmak, kurban kesmek ve ziyafet vermek gibi gayelere matuftur. Enuma elis'in bu telakkisi Mısır metinlerinde mevcuttur. Destandan Sumer'lerin dinî telâkkileri, menşede hiç bir varlığı kabul etmedikleri onların Polytheisme e kail oldukları anlaşılmalıdır.

Müellif, destanların Sumer ve Samî kaynakları hakkında şöyle demektedir:

"Hiç şüphe yok ki bize intikal eden destan, eski bir Sumer menkıbesinin isimleri değiştirilmiş, genişletilmiş bir şeklidir. Bu eski Sumer destanı, Mezopotamya'nın diğer üsturelerinden istiare edilmiş tafsilâtle zenginleştirilmiş ve nihayet Birinci Babil İmparatorluğu devrinde asıl Sumer kahramanı yerine Marduk ikame edilmiş, Marduk'un şahsiyeti eski Sumer mabetlerinin kadim an'anelerine bağlanmış ve Samî folkler ağıle bezetmiştir." (2)

Müellif, yazının ilk mucidi olan Sumer'lerin piktografik şekille başlıyan yazıları hakkında eserinin (396 - 397) inci sayfalarında şu malûmatı vermektedir :

"Fikrin bir takım işaretlerle ifadesi demek olan yazı beşeriyetin en büyük buluşlarından biridir. İlk yazı, görünen, bilinen, maddî şeylerin resimleri yapılmak suretile başlamış, tedricen maddî olmıyan fikirlerin de alâkalı bulunduğunu maddî şeylerin resimlerle anlatılmaları yolu tutulmuştur. Bu yazının bu ilk şekline (pictographique) piktografik yani tasvirî yazı denilmektedir.

Tasvirî yazı, biri kelimeleri, diğeri heceleri ifade etmek üzere iki şekilde inkişaf etmiştir. Çin yazısı birinci, Sumer yazısı da ikinci şekle aittir. Mezopotamya yazısının en eski enmuzeçlerinin Sumer sitelerinde bulunmuş olması, Ön Asyada yazının keşfi şerefine Sumer'lere aidiyetini teyid etmektedir."

(1) Destanın bu parçasından Anu, Enlil, Ea ve Ninuraş gibi mabudların yerine Samî'lere aid Marduk'un kaim olduğu anlaşılıyor.

(2) Yakın Şark, sayfa 458.

Samî'lere örnek olan bu destandan sonra, yine samî'lere Sumer'lerden intikal eden Hammurabi kanunları şayanı dikkat vesikalardır.

Bu hususda müellif şu malûmatı vermektedir:

"Mezopotamya'yı istilâ ve Babil merkez olmak üzere Sumer'ler ülkesin de bir saltanat kuran Amuru'ların şöhretli hükümdarı Hammurabi Sumer'lerin eski türe ve kanunlarını toplamış, bunlardan bazılarını Samî an'anelere göre tadil veya onlara bazı yenilikler ilâve ederek bir mecelle vüctüde getirmiştir. Hammurabi, 250 kadar maddeden mürekkebe olan bu meceleği saltanatın 40-43 üncü seneleri arasında [M. E. 2083 tarihlerine doğru], bir taş üzerine yazdırmıştır. 43 Süttünde 3600 satırı ihtiva eden bu kanun mecellesi, toplu bir şekilde ele geçen hukukî en eski bir vesikadır.

Vaktile Elâm krallarından Şütrük Nahunt'e [699-717] Sinear'dan iğtinam edilerek Elâm'a götürülmüş ve Sus hafriyatında meydana çıkarılmış olan Hammurabi mecellesi, Babil hükümdarına bir aralık [Beşeriyetin ilk kanun vaznı] unvanını verdirmişti. Fakat, sonraları mübtelif yerlerde yapılan hafriyat neticesinde Hammurabi kanununa esas olmuş olan Sumer kanunlarına aid bir takım tabletler bulunmuş olması bu unvanın verilmesinde isticil edilmiş olduğu, bu şerefine daha ziyade Sumer hükümdarlarından Urukagina, ya aid olacağı anlaşılmalıdır.

Hammurabi mecellesi, esas itibarile Sumer kanun ve türelerinden çıkarılmış olduğundan bunları tahlil suretile Sumer'lerdeki hukukî telâkkileri az çok anlayabiliriz." (1)

Müellif, eserinin [269-278] inci sayfalarında ıslahatçı hükümdar Urukagina'nın bir çok yenilikler vüctüde getirdiğini ve bilhassa beşeriyetin ilk kanun vaznı olduğunu izah eimektedir:

"Urukagina, iktidar ve mevkiine geçtikden sonra papazların ve memurların hareket ve icraatlarını sıkı bir teftiş altına aldı İhmal edilen türe ve kanunları, adalet hükümlerini iade ve tatbik etti' Suiistimallere, yolsuzluklara, zulüm ve tazyiklere nihayet verdi. Fakirleri, dulları, yetimlerini inleyen zorbalıkları kaldırdı. Papazların hakimiyetleri devrinde taammüm eden ve meşru görülen çirkin bir usulü, bir kadının aynı zamanda bir kaç erkeğin zevcesi olması müsaadesini kaldırdı. Papazların, zenginlerin memurların şımarıklıklarının önüne geçti. Halkı ezmelerine mevdan vermedi:

Halk hukukunun sıyaneti, adaletin tatbiki için, bir zamandan beri ihmal edilen türeleri, yasaları yeniden tesis ve bunlara yeni yeni hükümler ilâve etti. Bu suretle kendisinden asırlarca sonra Babil hükümdarlığında bulunan ve haksız olarak tarihte (İlk kanun vaznı) olarak tanılan Hammurabi'ye me haz olan ilk teşrif esasları kurmuş oldu. Urukagina kitabesinde yaptığı ıslahatı, kurduğu esasları, vazettiği kanunları anlattıktan sonra; pek haklı bir gururla (Kölelik devrine nihayet verdiğini ve hürriyeti tesis ettiğini) söylemektedir." (2)

Türk Tarihinin Ana hatları na mühim bir materyel teşkil edecek olan Yakın Şark, temiz ve sade üslubile her sınıf münevverin anlayacağı bir şekilde vüctüde getirilmiştir.

Millî kütüphanemize ve Türk münevver gençliğine ilmi bir eser kazandırdığından dolayı Yakın Şark'ın sayın müellifine teşekkürü bir borç biliriz

(1) Yakın Şark, sayfa [379-380]

(2) Yakın Şark, sayfa 269.

EVLIYA ÇELEBİ NİN

Afyon Ziyareti

- 1 -

Büyük Türk edibi ünlü seyyah Evliya Çelebinin Afyon ziyaretine ait intibalarını, hatıralarını, bazı yerlerde indî ve mubalâgalı olmasına rağmen hiç bir mutalea dermeyeran etmeksizin 3 asır evveline ait bu vesikaları aynen derc ediyor ve büyük Türk edibini saygıyla anıyoruz. (1)

Evsafı kal'ei sengibar der şehri Afyon Karahisar

Afyon halkına, galıp, şehrine: karahisar sahip derler. Defterhanei Sultanide böyle tahrir olunup cemii evamirlerde dahi böyle terkim olunur. zira ali osman ülkesinde altı karahisar kal'ası vardır. Emma bu karahisar Anadolu eyaletinde başka sancak beyi mutasarrıf olur. İki tuğluya dahi ihsan olunur. Şerif ve âli mansıptır. Paşasının hassı tarafı padişahiden (2-4-2-99) dır. Hini seferde paşası hassına göre bin âdem sefere çıkar ve sancağında erbabı züama, erbabı timar 612 dir.

Bu cümlesi hini seferde kanun üzere cebelüleri ile ve alay beyi ve çeri başılarıyla sancakları altında üç bin askeri pür silâh olur ve bu şehirde ketküda yeri ve yeriçeri serdarı ve dizdarı ve iki yüz kal'a neferatları vardır. üç yüz akca payesile sadaka olunur şerif kazadır. Ve nevahisi yüz yirmi pare abadan kuralardır. Kadıya senevi on kese; sancak paşasına yüz kese hasıl olur. Şeyhülislamı, nakibül eşrafı ayan ve eşrafı vefret üzeredir. Uleması gayet çok olduğundan hemen menasıbı alileri mutasarrıf olmuş yedi yüz kuzat taifesi vardır. Sair eimme, meşayih ve hutaba dahi buna göre kıyas oluna. gayet mülebbes, muhteşem ve anka halkı vardır. Sancağı cümle dokuz kaza yerdir. Gayet mamur kazaları bunlardırki zikir olunur:

(Kazai şehir, kazai Sandıklı, kazai suncanlı, kazai Şuhut, kazai Çul ve iki kaza dahi Barçınlar kazalarıdır, kazai karamık ve kazai Çay) Kazai mamuraları bunlardır.

[1] Bu yazılar evimiz üyesinden Bay Behçet Görktan İstanbula gittiğinde, Süleymaniye, Beşir ağa kütüphanesinde Cilt 9. S. 8 den aynen istinsah etmiştir.

Kal'asını Kayseri Rum bina etmiştir. Ve Sultan Alaaddini Selçukiyan Rum keferesi destinden desti kabrile feth etmiştir. Bادهu Âli Osmaniyandan Sultan Orhan, Germeyan oğulları elinden almıştır. Cümle altı kat şeddadi binayı kadim bir kal'ai azimdir Hakir etek dermeyeran edüp seyrü temaşasına bezli himmet kılıp kal'aya bazı şehirli yaranlarımızla uruç ettik. Evvelâ içeri kal'aya varup kapusu garbe nazîrdır, atebeyi ulyası üzere bu gûna tarihleri vardır:

(Emere biimareti hazihid darilâliyeti fi
Devleti Sultanil muazzam Alaüddünya
Veddin Ebülfeth Keykubat bin Keyhusrev
Burhani Emirilmüminin)

Tabrir olunmuştur.

Diğer kitabe:

Eyleyüp lutfükeram devletlü Şah
Yani Sultani Selim Şahi Gayur
Emredüp tamiri için bu hısnın
Mir mahmudine etti böyle sur
Dedi tamirine yaz tarihin
Oldu bu seddi metinü mamur

Kal'ai balâ Karahisar sahrasının cenubunda kühu balâlara yakın sengistan ve dağistanlı bir dere ağzında yüzün sahraya vermiş, evci asümana ser çekmiş kahkahavar bir hısnı hasın üstüvar şahinler için aşıyan, sarı ve kızıl kaya üzere kehkeşan asa semaya, ebri kebudlara ser çekmiş kim evce uruç etmiş kühu zemandır. Misali bir kal'ai yedi kudrettir. Hatta hakir say ettikte aşağı şehirde Ulu cami önündeki aşağı kal'a kapusundan girüp bu kal'anın ta zirvei ulyasında hünkâr camiine varınca Kâmil iki saatte çıktım. Emma bitabü mecal kaldım. Ve içeri kal'anın içinde ta zirvei alâda Sultan Keykubat Camii küçüktür emma gayet musanna ve şirin bir Camidir. İbret nüma bir mihrabı vardır. Safi laciverd melkâri taşı çin bir mihrabi nuri mübindir. Ve minberi kezalik şecerî niğindir. Lakin minaresi zelzeleden münhedim olmuştur. Bu caminin sağ tarafında (Kırklar Makamı) ziyaretgâhdır.

Ve bu içeri kal'ada üç buğday anbarları ve cepane hazineleri ve yedi sekiz adet Su sahraçları vardır. Gayri asari binadan başka bir şey yoktur. Bu kal'a şekli muhammes bir suni huda ve yedi kudretle halk olunmuş bir kal'ai balâdır. Ve dairen madar cirmi iki bin adımdır. Emma aşağı kat kal'aları ne kadar adım olduğu malumum değildir. Zira cevanibi erbaası gayet uçurum mahuf kaya üzere olmağa tadat etmeğe cüret edemedik.

Bu iç kal'ada kuşlu Sahreç nam bir mahalli kuhi bisütun var, şehre havale şehnişinvari taşra çıkmış bir kayadır. Hakir anda oturup ruyi zemine nazarla suni hüdayı im'ânı nazarla temaşa ettim. Elazametü lillah. Arzın yüzü ta altun taş sahrasına varınca, ve iki merhale, bir seydi gazi canibine ve şark tarafında iki menzil bir Konya yollarına nazar ettim. Deşti sahrayı hamuni kaza, kura ve kasabatlarile tezyin olunup. veçhi arz sebzigün çimenzar mezrea, bağ ve bostanlarile cümle vadiler nakşi buka-lemunvar ibretnümün nümayan idi. ve gerçi bu iç kal'ada haneler yok, şöyle muaattal durur emma yine aynı şehrin irsile intikal etmiş hudutları ve anka kimselerin mahzenleri ve garları vardır. İçlerinde zikıymet eşyaları makful ve memhur durur. Şebürüz kal'a nefaratlarından onar adam nevbet ile didebanlık edüp hıfzu haraset ederler. Hini muhasarada celâli ve cemali havfinden her kes emval ve erzakının bu kal'a kehflerinde pünhan ederler?. Anın için daima kapusu nıgehbanlarla mesdut turur. Ve içerü kal'a kapusundan dik aşağı ne at ne katır ve himar enüp çıkmak müşküldür?. Piyade ademlere şahrahdır. Hakir dahi dik aşağı enüp sekiz yüz adımda orta hisara geldik. İçinde kırk elli mikdarı havlisiz kat ender kat kal'a neferathaneleri var ve dızdar bunda sakın olur. Ayende ve revende için bir divan hanesi ve bir camisi vardır. Gayri Han Hamam ve dükkanları yoktur. ve bu orta hisarın kapusu kibleye nazırdır. Ve bu kapu yanında kal'anın taşları üzere beyaz mermerden kal'a sahipleri ve zenginlerin suretleri ceseden putlar gibi temaşaları vardır. Anın için cemii nas tevarihlerde bu kal'aya (Kal'ai zengibar) derler. Ve bu kapudan yine yokuş aşağı bir bölme hisar dahi vardır. Anda dahi kırk elli hane vardır. Ve bu kal'anın kapusu garbe mekşuftur. Bu kal'aların halkı sularını aşağıdan eşeklerle taşırlar. Bu güna bir kal'ai negindir. vesselüm.

FIRSAT.

Mecdeddin Akın.

Tatlılaşır gönlümde ömrümün şen günleri,
Geniş bir hayal olur saatler gözlerimde..
Herşey benden ileri, ben herşeyden ileri;
Bir dakika oturmak istemem şu yerimde.

Ruhumda nehir gibi çağlıyan benliğimse
O nehrin yatağında duru bir su akıyor!
Elini batırmasın o duru suya kimse
Gözlerim varlığını o nehre bırakıyor...

O duru temiz suya batıp dolaşacak el,
Benliğim kadar yâni ve onun kadar temiz!
Orda bir an yıkanmak bence her şeye bedel..
Size bir gün vereyim, bana bir an veriniz!..

-Şair Orhana-

ÖZLEM.

Fikret Güneşoğlu.

Eski günler durmıyor, önümde dolaşıyor,
Gözlerim sıra dağdan memlekete aşıyor;
Şimdi bilmem sevgilim nerelerde yatıyor?

Emirdağı senin de var mı derdin, kederin?
Ayrılığın acısı pek derindir pek derin..

Yaylalar; Bostanlar; yemyeşil bağlar..
Yarimi koluyla çeviren dağlar...
Hasretle çırpınan bir gönül ağlar.

Emirdağı senin de var mı derdin, kederin?
Ayrılığın acısı pek derindir pek derin..

KOCA SİNAN.

Ceyhan Atuf Kansu.

San'atta sen ulu bir Süleyman olmak için,
Ruhunun kudretile dünyaya dolmak için,
Ve Türk'ün kalbinde ilelebet kalmak için
San'atı gökle yerden alıp yarattın Sinan..

Türk'ün ruhuki: engin, coşkun uçsuz bir deniz,
Türk'ün ruhu gök kadar yüksek sonsuz, temiz,
Dehâni andıkça hep gurur duymaktayız biz
Ölmez san'ata Türkten çok şeyler kattın Sinan..

ÜLKÜ YOLLARINDA...

OSMAN ATTILÂ

Kültür pınarına yaklaşan dudak
İçiyor ne varsa, kanmıyor asla!
Kaynıyor içimiz ve anlımız ak..
İçtikçe coşalım bu altın tasla!.

Ağarttı yolları ebedi güneş;
Yanmakta kafada sönmiyen ateş!
Hızımıza -yalnız- yıldırımlar eş!
İçtikçe koşalım bu altın tasla!

İlim pınarında bek olacağız!
Son fen tezgâhında tek olacağız!..

ATATÜRK'E BORÇLUYUZ!

Afyon Halk Şairi Felâh.

İstiklâl savaşında
ATATÜRK'ün peşinde
Bu zafer güreşinde
ATATÜRK'e borçluyuz!

Göksümüzü kabarttı
Türkün şerefi arttı
Yüzümüzü ağarttı
ATATÜRK'e borçluyuz!

Aldık İstiklâlimiz
Çünkü: kendi malimiz
Parlak istikbalimiz
ATATÜRK'e borçluyuz!

Sözümde yok yalanım
Sadakat dolu kanım
Yolunda feda canım
ATATÜRK'e borçluyuz!

Cumhuriyet özümüz
ATATÜRK'tür özümüz
Daim budur sözümüz:
ATATÜRK'e borçluyuz!

Dış ve iç içlerinde
Gidiyor mihverinde
Vatanın her yerinde
ATATÜRK'e borçluyuz!

Okulları açtı bize
İrfanı saçtı bize
Söylerim bunu size
ATATÜRK'e borçluyuz!..

BU GÖNÜL...

Şevket Turan.

Kamaştı gözlerim, nedir bu serap.
Kanıyor bu gönül dinmiyor yarap!
Kararan ufkuma aşkıdır mehtap.
Işıksız gecede bir peri gibi..

Bu gönül baharda taze sümbüldür,
Bu gönül dalında gonca bir güldür,
Yarab bu gönül, içli bülbüldür.
Durmadan ağhyor serseri gibi...

SEHIR NOTLARI

Günden güne büyük adımlarla ilerleyen Afyon şehrinin önem kazanan istasyonunda, yapılacak büyük gar binasının temelatma merasimi 21 Nisan 1938 de büyük bir halk kitlesinin huzur ile yapılmıştır. Bu münasebetle sayın ve değerli Valimiz Bay Ahmet Durmuş Evrendilek ve 7 nci İşletme müdürü Bay Süleyman Sıvci birer hitabede bulunmuşlardır. Ehemmiyetine binaen aşağıya aynen dercediyoruz.

İlhamımızın Söylevi ;

Hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım. Bu gün Türkiye İlk Cümhur Reisi Büyük K. Atatürk devrinde başlanan demiryolu siyasetini tam bir mükemmeliyet ve mufakkatıyetle tahakkuk ettirmekte olan Cumhuriyet hükümetimizin ve bunun yüksek ve kıymetli Nafia Vekili Sayınbay Ali Çetinkaya'nın Ulu Önderimizden aldığı büyük ilhamlarla yurdun her tarafında yükselttiği pek çok ve muvafık bayındırlık eserlerine inzimamen bu gün yine Cumhuriyet Hükümetimizin ilimize kurmakta olduğu önemli bayındırlık eserlerinden birisi olan yeni Afyon garının temel atma törenini yapacağız.

Şu yanlarımızdan geçen raylardan birbirine bağladığı uzak yurd köşeleri, eskiden, birbirinden habersiz ve gelip gitmek müşkil yerlerdi. Kemalizm rejimi az zamanda yurdun çok mühim kısmını demir ağlarla ördü. Afyon Karahisarımızdan geçen yabancı hatları da satın aldığı gibi Antalya'ya doğru yeni mühim bir hatı da yaptı ve doğu, kuzey ve batı Anadolusunu Aydın havalisine Isparta, Burdur illerine bağladı.

TAŞPINAR :

Kasım Gümüş.

Ülkümüze hız veren bir kaynaksın Taşpınar,
İçimizde sevgisin, bize kansın Taşpınar,
Şifa veren suyundan gençlik kansın! Taşpınar,
Gönüllere çağlayıp feyzin aksın Taşpınar.

Damiryolu şebekemiz itibarile yurdumuzun her tarafı için santral bir vaziyette bulunan vilâyetimizin merkezi, Türkiyemizin her tarafına giden hatlarda merkez olmakla sulhde iktisadî ve ticarî ve münakalât bakımından harpte, askerî harekât ve memleket müdafaası bakımından pek çok ehemmiyeti haizdir. Zaten coğrafi mevkii dolaysile bu vaziyetlerinin meydana getirmiş olduğu canlı hareketler itibarile santral bir noktada olan Afyon şehrimiz, Devlet Demir Yollarının Yedinci İşletme Müdürlüğü merkezi oldu.

Eskiden yalnız Anadolu - Bağdat hattının mahdut işlerine kâfi gelecek şekilde yapılmış olan bu mühim merkezdeki demiryolu servislerine ait binalar, Cumhuriyet devrinin feyzile aşan taşan demiryolu faaliyetine ve hareketine kâfi gelmeme başladı.

Her vakit ve atide demiryolu hizmetlerinin ifası için santral olan Afyon'daki demiryolu müesseseleri anbarlar, depolar gibi mevcut resmî binalar, mevcut hatlar seyrisefer için sulhde ve harpde lâzım olan faaliyetler ve hareketlere kâfi değildi.

Her bakımdan ehemmiyeti haiz olan Afyon merkezini bu lüzumlu demiryolu müesseselerile hazerde ve seferde teçhiz etmek için ihtiyacı kat'i idi.

Demiryollarının teşkilâtını ve ihtiyacını tamamlamak için Cumhuriyet hükümetimizin demiryolu programını muvaffakiyetle tahakkuk ettiren yüksek Nafia Vekâletimiz bu program tatbikatından olarak Afyonda da bir eşyayı tüccariye deposu, bir lokomotif deposu, bir atelye, bir rampa, bir gar tesisini kararlaştırmış ve bunların birer birer yaptırılmasına başlattırmakta bulunmuştur.

Bu günde bunlardan birisi olan Afyon garının inşasına törenle başlanması için burada kıymetli huzurlarıyla toplanmış bulunuyoruz. Ben de bu törenle temel atma merasimini açıyorum. Cumhuriyet hükümetimizin demiryolu siyasetini *Büyük Atatürk'ten* aldığı büyük ilhamlarla, kuvvetli hızla, enerji ile tam bir muvaffakiyet ve mükemmeliyetle ve süratle tahakkuk ettirmekte olan yüksek Nafia Vekâletimizin ve kıymetli yüksek Nafia Vekilimiz çok sayınbay Ali Çetinkaya'nın yurdun her tarafında meydana getirmekte bulunduğu nafia ve muafık müesseseler ve yeni yeni hatlar ve kıymetli tesisler ve bir çok nafi eserler arasında Afyon vilâyetimizde de mey-

dana koyduğu yokarda saydığım demiryolu tesislerinden biride pek yakın zamanda vilâyetimizi süsleyecek olan bu gar binası ve müstemilâttır. Atatürk devrinin bir nimeti olan bu bayındırlık eserleriyle Vilâyetimizde bezendiren Kemalizm rejimi, Cumhuriyeti kuran sevgili Reisi Cumhurümüz En Büyüğümüz Atatürk'ümüze bu merasimle hepimizin, halkımızın, vilâyetimizin sonsuz şükran ve minnetlerimizi ve tükenmez sevgi ve saygılarımızı sunuyorum.

Ve Büyük Atamıza bu şükran, minnet duygularımız ve sevgi ve saygı hislerimizle meşbu olarak kıymetli huzurlarınızla bu törenle Afyon garının temelini tebriken atıyorum.

Bu müesseselerin inşaatını üzerlerine alan müteahhitlerimize, mühendislerimize bu demiryolu tesislerini biran evvel ikmal için muvaffakiyetler temenni ederim.

Bu güzide bayındırlık eserlerinin ulusumuz, yurdumuz ve vilâyetimiz için hayırlı, uğurlu olmasını dilerim.

Sayın özlüklerinizi de temele birer harç ve taş koymağa davet ederim.

S. Savcı'nın Soylevi :

Sayın Yurtdaşlar;

Bu gün burada Afyon İstasyonu yeni gar binasının temel atma töreni için toplanmış bulunuyoruz.

Bu münasebetle demiryollarımızın ehemmiyet ve faideleri hakkında bazı mazuratta bulunmama müsadenezini dilerim.

Sayın Dinleyiciler;

Demiryollarının bizdeki ehemmiyeti bazı cihetten diğer memleketlerindeki kadar çok farklı ve daha çok mühimdir. Hepimiz çok iyi bilirizki geniş ülkemizin müdefaası, Ticari İktisadi, Zirai, kültürel inkişafı, inkilâbımızın yaşaması, kökleşmesi, derinleşmesi noktasından demiryollarının mühim rol ve mevkiî vardır.

BÜYÜK ŞEFİMİZ ATATÜRK:

"Demiryolları memleketin tüfenk ve toptan daha mühim bir emniyet silâhıdır. Demiryolları bir ülkeyi medeniyet ve refah nurlarile aydınlatan kudsi bir vasıta"dır." Buyurmuşlardır.

Böyle olduğu içindir ki Cumhuriyet hükümetinin memleketimiz için çizdiği imar, inkişaf programının en mühim ve verimli safhası demiryolu inşaatı sahasında tecelli etmiştir.

Demiryollarımız Şimalden cenuba, garpten şarka memleketin bütün eczasını birbirine bağlamış, tatbik olunan ucuz tarifeler sayesinde ticaretimizde, sanaiimizde, ziraatımızda, ihracatımızda mühim inkişaf lar temin etmiş, halkımıza memleketimizin her köşesini ve birbirlerini tanımak fırsatını vermiştir.

Eski Osmanlı idaresi cümhuriyet hükümetine 3387 kilometrelik bir demiryolu bırakmıştı. Bunlar da ağır şartlı mukavelerle ecnebi şirketler tarafından ve ecnebi sermayesile ve 66 sene gibi pek uzun bir zamanda yapılmıştı.

Buna mükabil Cumhuriyet hükümetinin pek kısabir zamanda inşa ettirdiği yeni hatlarımızın tulü 3000 kilometre bulmak üzere-dir. Çizre ve erzurum istikametlerinde de inşaat a devam olmaktadır.

İnşaat faaliyetimiz 934 senesinden itibaren sayın vekilimiz Ali Çetinkaya'nın vekâletleri zamanında isabetli tetbirleri sayesinde artmış ve ecnebi hatlarda yine sayın vekilimizin sarsılmaz azimlerle satın alınmıştır.

Memlekatimizin ticarî, sınaî, içtimaî inkişafına tamamen engel olan bu ecnebi hatlar satın alındıktan sonradırki nakliyatımız artmış, ticaretimiz ehemmiyetli surette inkişaf etmiş, tarifelerde yapılan tenzilâttan verimli surette istifade imkânları hasıl olmuştur. Devlet demirlollarının 1936—1937 malî senesindeki varidatı 30,717,000 lirayı bulmuş masrafı ise mübayaya edilen hatların taksitleri hariç olarak 19,000,000 liradır. Bu rakamlar üzerine bilhassa dikkat nazarınızı celbederim.

Sakit Osmanlı idaresinden kalan ecnebi hatlarla şarkta muahede ile Ruslardan millî idaremize intikal eden ve yeni yapılan hatlarımızın umumî yekûnu yani Devlet demiryolları idaresi tarafından işletilmekte olan hatların tulü 6500 kilometreyi hayli geçmiştir. Göğsümüzü kabartan en mühim nokta yeni yaptığımız hatlar için sarf olunan ve yekûnu iki yüz milyon lirayı çoktan geçen sermayesinin Cumhuriyet hükümetinin bir taraftan saltanat devrinin bıraktığı azim borçları ödemekte devam etmesine

rağmen aziz milletini yeni bir borç külfetine sokmaksızın- müte-
vazin ve mütevazi bütçesinden ayrılmış bulunması, kısa bir za-
manda Türk mühendisleri Türk işçileri tarafından yapılmış ve Türk
memur ve müstahdemini tarafından takdire lâyık bir surette iş
letilmekte olmasıdır.

Sayın Hemşerilerim;

Son söz olarak Afyon'unuzun coğrafi durumu hakkında da
bir kaç söz söylememe müsadenizi rica ederim. Bu şehir ülkemizin
büyük bir kısmını Ege denizine bağlayan, Akdenize yaklaştıran,
şarkını garbına bağlayan en mühim demiryollarımızın geçtiği bir
noktadadır. Bilhassa stratejik ve iktisadi durumu ehemmiyetli bu-
lunan bu şehirde halen mevcut demiryolu teşkilatının gerek hazar
ve gerek seferde alacağı vazifeler o nisbette ehemmiyetli ve mem-
leket müdafaasile alâkadardır.

Afyon'un işbu mühim durumu takdir buyuran yüksek idaremiz
bu günkü tesisatı kâfi görmiyerek istasyon hatlarını çoğaltmak
20 makinalık bir depo, küçük bir tamirhane, yeni bir gar binası,
anbarlar, rampalar inşa ettirmek zaruretini hissettirmiştir. Bu
sözlerimle şunu arzetmek isteyorum ki saydığım bu tesisat ve
yapılar bu meyanda temelini atacağımız gar binası kat'i ihtiyaç-
tan doğmuştur.

Karşımızdaki şu eski istasyon binasının dört istikamet yolcu-
larının ihtiyaçlarını tatmin edemediğini ve edemeyeceğini görüyor
ve biliyoruz.

Bu tören münasebetile de Başbuğumuz, Uluönderimiz Atatük
e ve büyüklerimize sonsuz saygı, minnet ve şükranlarımı sunar
ve bu binasında diğerleri gibi milletimiz ve memleketimiz için
hayırlı ve verimli olmasını dilerim.

Törenimize şeref veren sizlere teşekkürlerimi arz ederek sözü-
me nihayet veririm.

HALKEVLERİNİN ÇIKARDIKLARI DERGİLERİ AŞAĞIYA DERGEDİYORUZ.

Halkevlerinin Adı	Derginin Adı	Halkevlerinin Adı	Derginin Adı
Halkevleri (Ankara)	Ülkü	İzmir	Fikirler
Adana	Görüşler	Konya	Konya
Afyon	Taşpınar	Manisa	Gediz
Antalya	Türk Akdeniz	Merzifon	Taşan
Bafra	AltunYaprak	Mersin	İçel
Balıkesir	Kaynak	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Burdur	Ülker	Niksar	Ülker
Denizli	İnaç	Trabzon	İnan
Elâziz	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	Niğde	Akpınar
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Kayseri	Erciyeş

ABONE;

Seneliği (120) kuruş; Abone için Halkevine
baş vurulmalıdır.

İmtiyaz Sahibi : Ahmet Sami Onur.

Neşriyat Direktörü : Sami Akyol.

Basıldığı Yer : Doğan Basımevi - Afyon.

Tayyareye Yardım Edelim !

**Çünkü; rahat ve mes'ut bir vatan, seması
tehlikesiz olan yerdir.**

10 Kuruş

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800117
DERGİLER TAŞPINAR VI, 61-66 (1937-1938) Markası: .MARKASIZ
Bulunduğu Yer: Konusu:

